

NORGES HØYESTERETT

Den 5. juli 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Kallerud og Sæther i

HR-2023-1272-U, (sak nr. 23-072564STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Jon Anders Hasle)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder domfellelse for uaktsomt bildrap.
- (2) A, født 00.00.1964, ble 29. august 2022 tiltalt for overtredelse av:

«I **Straffeloven § 281**
for uaktsomt å ha forvoldt en annens død.

Grunnlag:

Fredag 22. januar 2021 ca kl. 18.10 i ---veien i X, som fører av en Citroën C4 personbil med kjennemerke -- 00000, var han ikke tilstrekkelig aktpågivende og varsom idet han ikke i tide ble oppmerksom på og fikk stanset for B som krysset veien foran ham i eller i umiddelbar nærhet av et oppmerket gangfelt, og kjørte på henne. B ble ved påkjørselen påført omfattende hodeskader og døde dagen etter i sykehus.

II Vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3

for å ha overtrådt bestemmelsen om at enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke kan oppstå fare eller voldes skade og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret.

Grunnlag:

Til tid og på sted som beskrevet i post I og som fører av den der nevnte personbil, forholdt han seg som der beskrevet.»

- (3) Vestfold tingrett avsa 21. november 2022 dom med slik domsslutning:

- «1. A, født 00.00.1964, frifinnes for tiltalens post I.
2. A, født 00.00.1964, dømmes for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd, jfr. § 3, til fengsel i 30 – trediv – dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes med en

prøvetid på 2 – to – år, jfr. straffeloven § 34. Han idømmes i tillegg en bot på 15.000 – femtentusen – kroner, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, dersom boten ikke betales.

3. A, født 00.00.1964, fradømmes retten til å føre førerkortpliktig motorvogn i 1 – ett – år, jfr. vegtrafikkloven § 33 nr. 1, jfr. tapsforskriften § 2-4 første ledd, som anses utholdt ved midlertidig tap av førerrett for samme lengde.
4. A frifinnes for kravet om oppreisningserstatning.
5. Saksomkostninger ilegges ikke.»

(4) Påtalemyndigheten anket dommen til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisvurderingen og lovanvendelsen under post I samt tap av førerrett.

(5) Agder lagmannsrett avsa 10. mars 2023 dom med slik domsslutning:

- «1. A, født 00.00.1964, dømmes for overtredelse av straffeloven § 281, og det forholdet han er rettskraftig domfelt for ved Vestfold tingretts dom av 21. november 2022, sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a, til fengsel i 50 – femti – dager.
2. A fradømmes retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en periode på 2 – to – år. Full ny førerprøve settes som vilkår for gjennerverv av førerretten.
3. A frifinnes for oppreisningskravet.
4. A idømmes saksomkostninger for tingretten med 15 000 – femtentusen – kroner.
5. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke.»

(6) A har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, lovanvendelsen og reaksjonsspørsmålet.

(7) Som saksbehandlingsfeil er det anført at domsgrunnene er mangelfulle. Lagmannsretten har ikke begrunnet hvorfor den har et annet syn enn tingretten på omgivelsene og siktmulighetene forut for påkjørselen. Dette er sentralt i bevisvurderingen og blir stående uforklart. Når det gjelder lovanvendelsen er det anført at lagmannsretten har en for snever tilnærming til aktsomhetsnormen. Retten har tatt utgangspunkt i at manglende aktsomhet ved passering av fotgjengerfelt er ensbetydende med uaktsomt drap, i stedet for å foreta en bred vurdering hvor de ulike momentene veies opp mot hverandre. Straffen er uansett for streng, både når det gjelder lengden på fengselsstraffen og tiden for tap av førerrett.

(8) *Påtalemyndigheten* har anført at det fremgår klart av domsgrunnene hvorfor lagmannsretten har fraveket tingrettens vurdering. Det foreligger heller ikke feil ved lovanvendelsen. Lagmannsretten har anvendt riktig rettslig standard ved aktsomhetsvurderingen. Straffen er i henhold til praksis.

- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (10) A ble frifunnet i tingretten og domfelt i lagmannsretten for det forholdet anken gjelder. Han har derfor ankerett til Høyesterett. Dette innebærer at anken bare kan nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke kan føre fram, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. En eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (11) Det som er angrepet under lovanvendelsen, er lagmannsrettens forståelse av *aktsomhetsnormen* i straffeloven § 281 om uaktsom forvoldelse av død. Bestemmelsen lyder slik:

«Med fengsel inntil 6 år straffes den som uaktsomt forvolder en annens død.»

- (12) Hvor streng aktsomhetsnorm som gjelder er i noen grad situasjonsbetinget. I trafikksituasjoner som krever en særlig aktpågivenhet, som ved kryssing av fotgjengerfelt, stilles det ekstra strenge krav til føreren av motorvognen, se for eksempel HR-2018-2189-A avsnitt 11 og 12. I andre typer situasjoner er det større rom for å begå feil, som feilfordeling av oppmerksomhet ved et komplisert trafikkbilde, uten at det rammes av straffeloven § 281 hvis det inntreffer en trafikkulykke med dødsfølge, jf. for eksempel Rt-2009-299. Denne praktiseringen av aktsomhetsnormen i § 281 er i samsvar med lovgiverens forutsetninger, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 197. Etter at det er tatt stilling til valg av aktsomhetsnorm, må det foretas en konkret vurdering av om normen er brutt.
- (13) Lagmannsretten bygger blant annet på følgende rettslige utgangspunkter:

«Etter lovendring i 2001 ble uaktsomhetskravet for vegtrafikkloven § 3 og (någjeldende) straffelov § 281 differensiert ved at det for sistnevnte kreves en økt grad av uaktsomhet for å kunne domfelle. Det vises til HR-2018-1658-A avsnitt 14, med videre henvisning, hvor det fremgår at uaktsomhet av en slik karakter som alle førere må erkjenne at en gjør seg skyldig i fra tid til annen, ikke er tilstrekkelig for å kunne domfelle for uaktsomt drap ved dødsulykker med bil. I HR-2008-807-A [Rt-2008-620] avsnitt 16 vises til lovendringens forarbeider hvor det, under henvisning til en redegjørelse om påtalepraksis fra Riksadvokaten, blir fremhevet blant annet passering av fotgjengerfelt som en situasjon som påkaller særlig aktpågivenhet, og hvor mangel på aktsomhet i en slik situasjon i utgangspunktet fører til påtale for uaktsomt bildrap. Disse rettslige utgangspunktene er blitt fulgt i etterfølgende rettspraksis.»

- (14) Dette er i hovedsak en korrekt sammenfatning av gjeldende rett, og får frem nyansene i aktsomhetsvurderingen. Lagmannsrettens beskrivelse av forarbeidene som det er vist til i Rt-2008-620 avsnitt 16 er riktignok, slik det er påpekt i anken, noe upresis. Forarbeidene bruker ikke uttrykket «utgangspunkt» om typetilfeller i påtalepraksis. Det som fremgår av forarbeidene er at sakene der påtalemyndigheten regelmessig tar ut tiltale for uaktsomt bildrap, ofte vil inneholde visse karakteristika – blant dem at ulykken har skjedd ved kryssing av fotgjengerfelt – men uten at det stilles opp et utgangspunkt om straffansvar i slike typetilfeller. Faren ved å bruke uttrykket «utgangspunkt» i denne sammenhengen er at den konkrete aktsomhetsvurderingen kan bli for snever og få en slagside i retning av domfellelse. Lagmannsretten viser imidlertid også til Rt-2009-299 avsnitt 31, der det går klart frem at det alltid skal foretas en helhetsvurdering av sjåførens skyld. Avgjørelsen fra 2009 viser videre at

fornærmedes atferd kan inngå i denne helhetsvurderingen, især dersom atferden er ekstraordinær eller upåregnelig.

- (15) Lagmannsretten slutter seg i tillegg til tingrettens uttalelser om vikeplikt ved kryssing av fotgjengerfelt:

«Bilførere har en generell vikeplikt i forhold til alle fotgjengere ved og over fotgjengerfelt, jfr. trafikkreglene § 9 nr. 2 annet ledd. Vikeplikten gjelder også for det tilfellet fotgjengeren plutselig går ut i gangfeltet uten å se seg for. Førere må også tilpasse farten etter forholdene. Det betyr at hastigheten må reduseres der det lett kan oppstå farlige trafikksituasjoner. Dette gjelder ikke minst når det er mørkt, når en nærmer seg fotgjengerfelt og får møtende biler med til dels blendende lys.»

- (16) Også dette er korrekte rettslige utgangspunkter ved aktsomhetsvurderingen.

- (17) Når det gjelder *den konkrete rettsanvendelsen* er ankeutvalget enig med lagmannsretten i at bilføreren i saken her var i en situasjon som påkalte særlig aktpågivenhet, slik at det skal anlegges en skjerpet aktsomhetsnorm.

- (18) Selv om det som her gjelder en skjerpet aktsomhetsnorm, må det som nevnt alltid foretas en nærmere vurdering av om forholdet rammes av straffeloven § 281. Lagmannsretten gjør en slik vurdering, og oppsummerer den på følgende måte:

«Det avgjørende er at siktede ikke sørget for å være tilstrekkelig oppmerksom idet han kjørte mot gangfeltet. Om farten ikke var tilstrekkelig tilpasset, eller om han feilfordelte oppmerksomheten, eller hadde et øyeblikks uoppmerksomhet i sekundene før ulykken inntraff, vites ikke. Det avgjørende er det skjerpede kravet som stilles i forbindelse med et gangfelt, og at siktede ikke sørget for å få tilstrekkelig oversikt over mulige trafikanter som befant seg i nærheten. Verken [fornærmedes] atferd, eller forholdene ved området rundt gangfeltet og lys- og værforhold den aktuelle kvelden, har etter lagmannsrettens vurdering vært så ekstraordinære eller upåregnelige at de kan føre til frifinnelse. At et annet vitne (C) forklarte at hun så [fornærmede] ved gangfeltet, og at observasjonen kom så brått på at hun selv ikke fikk stanset da hun kom kjørende i motsatt retning, endrer heller ikke dette.»

- (19) Det er ikke holdepunkter for at lagmannsretten med dette har anlagt et for snevert perspektiv ved aktsomhetsvurderingen. Lagmannsretten viser både til konkrete forhold som begrunner hvorfor tiltalte opptrådte uaktsomt og til omstendigheter som trekker i motsatt retning. At vurderingen er streng må ses som et utslag av et skjerpet aktsomhetskrav.

- (20) Anken angriper også *domsgrunnene*. Hovedpunktet er at det ikke er forklart hvorfor lagmannsretten har vurdert trafikkforholdene på ulykkesstedet annerledes enn tingretten.

- (21) Det følger av straffeprosessloven § 40 fjerde ledd at domsgrunnene skal inneholde «hovedpunktene i rettens bevisvurdering». Retten plikter først og fremst gjøre rede for de springende punkter ved bevisbedømmelsen, og kort angi hva som har vært avgjørende, jf. Rt-2011-1 avsnitt 11. Ved domfellelse i lagmannsretten etter frifinnelse i tingretten må det også «gjøres nærmere rede for bevisvurderingen i tilknytning til de omstendighetene der lagmannsretten har konkludert annerledes enn tingretten», jf. HR-2018-2109 avsnitt 12 med videre henvisninger.

- (22) Tingretten skriver følgende om trafikforholdene på ulykkesstedet:

«Retten bemerker at fotgjengerfeltet dertil var mangelfullt opplyst og sikret. Veglampene langs vegen var kritikkverdig uheldig plassert slik at feltet foran og bak fotgjengerfeltet var opplyst, mens selve feltet ikke var tilstrekkelig opplyst, se fig. 3. Veglampen på tiltaltes høyre side før fotgjengerfeltet var attpåtil plassert i kronen på ett av trærne i alleen. Retten viser til at allétrærne burde ha vært plassert med større avstand til fotgjengerfeltet. Det siste treet på tiltaltes høyre side var plassert så nær feltet, noe som gjorde at fotgjengere på vei mot fotgjengerfeltet delvis ble skjult for kommende bilister.

Retten ser ikke bort fra at lysene fra Cs bil kan ha blendet tiltalte noe som kom i motsatt retning.

Disse uheldige forholdene kan ha medført at tiltalte ikke ble tilstrekkelig oppmerksom på fornærmede gående ut fotgjengerfeltet.

[...]

Tiltalte kan åpenbart ikke bebreides for at han ikke så fornærmede på avstand gå på gangvegen fra treningssenteret langs gangvegen mot fotgjengerfeltet. Han kan også i mindre grad klandres for at han ikke så fornærmede være rett ved fotgjengerfeltet, ut fra de trafikktekniske uheldige forhold som retten har beskrevet foran.»

- (23) Lagmannsretten bedømmer trafikforholdene på en annen måte enn tingretten:

«Siktede var godt kjent i området, og hadde ofte kjørt den aktuelle strekningen. Etter rettens oppfatning ville det ha vært mulig for siktede å se [fornærmede] allerede før han kom til fotgjengerfeltet. Hun gikk på gangstien i samme retning og på samme side av veien hvor siktede kom kjørende. Selve gangfeltet, og flere meter både før og etter, var åpent og synlig for bilførere. Siktede så ikke [fornærmede] på noe tidspunkt før hun var i hans kjørefelt i selve kjørebanelen, rett foran bilen hans, lyst opp av bilens frontlys. Som nevnt kjørte siktede under fartsgrensen, men han slakket ikke farten idet han kom mot gangfeltet. Det faktum at [fornærmede] hadde rukket å komme langt ut i siktetes kjørefelt før han så henne, er særlig det forhold som gjør at lagmannsretten ikke kan se at det er annen mulighet enn å vurdere hans atferd som uaktsom etter straffeloven § 281. Han kan ikke ha rettet oppmerksomheten mot gangfeltet og det nære området rundt gangfeltet, idet han nærmet seg dette og kjørte inn i gangfeltet. Da hadde han sett [fornærmede]. Han kan bebreides for ikke å ha sørget for å ha hatt tilstrekkelig oversikt over andre trafikanter, noe han ville fått hvis han hadde bremsset ytterligere ned. Da kunne ulykken vært unngått, eller i det minste fått et redusert skadeomfang.»

- (24) Tingretten legger altså til grunn at det var dårlige siktforhold på begge sider av fotgjengerfeltet. Lagmannsretten, som i likhet med tingretten var på befaringsplass på ulykkesstedet, finner det derimot bevist at det flere meter før og etter fotgjengerfeltet var «åpent og synlig for bilførere».

- (25) Lagmannsretten gjør rede for det bevisresultatet den legger til grunn for rettsanvendelsen. Ankeutvalget kan ikke se at sentrale punkter blir stående uforklart. Forskjellene fra tingrettens dom ved vurderingen av siktforholdene i ytterkantene av fotgjengerfeltet har begrenset betydning, ettersom det for lagmannsretten er avgjørende at fornærmede hadde rukket å komme langt ut i fotgjengerfeltet før bilføreren så henne. Dette kobles til at tiltalte ikke bremsset ned da han nærmet seg fotgjengerfeltet, noe tingretten og lagmannsretten er enige om

at han burde ha gjort. Ankeutvalget ser det slik at lagmannsrettens domsgrunner er fyllestgjørende, og det foreligger ikke saksbehandlingsfeil som må lede til opphevelse.

- (26) Anken angriper også straffutmålingen. Det anføres at fengselsstraffen på 50 dager er for streng; utgangspunktet på fengsel i 60 dager for høyt, og det er gitt for lite fradrag for tidsforløpet i straffesaken.
- (27) I Rt-2012-1453, der saksforholdet har visse likhetstrekk med saken her, ble straffen fengsel i 60 dager etter at det var tatt hensyn til skjerpende og formildende omstendigheter. Når lagmannsretten i vår sak legger til grunn et utgangspunkt på fengsel i 60 dager, og fastsetter straffen til fengsel i 50 dager etter at det er tatt hensyn til graden av uaktsomhet og tidsforløpet i saken, jf. straffeloven § 78 bokstav e, medfører ikke det noe åpenbart misforhold mellom handlingen og straffen, jf. straffeprosessloven § 344. Det er ikke påvist liggetid.
- (28) Anken retter seg også mot at lagmannsretten har fastsatt tiden for tap av førerett til to år, altså ett år mindre enn hovedregelen i tapsforskriften § 2-4 andre ledd. Ifølge forskriften skal tapsperioden fastsettes fra tre år til alltid med mindre det foreligger spesielle formildende omstendigheter. Lagmannsretten gikk ned til to år blant annet fordi bilføreren ikke anses å være noen risiko for trafikksikkerheten, og fordi han til nå har beholdt føreretten. På grunn av hensynet til likebehandling og det forhold at bilføreren ikke rammes spesielt hardt av tapet, ble tapsperioden ikke ytterligere redusert. Ankeutvalget kan ikke se at det er noe åpenbart misforhold mellom handlingen og tapsperioden, jf. straffeprosessloven § 2 første ledd nr. 3, jf. straffeprosessloven § 344.
- (29) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken ikke vil føre fram, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom ankeutvalget enstemmig også finner at anken ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum.

S L U T N I N G

Anken nektes fremmet.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Knut Erik Sæther
(sign.)